

Бреус Світлана Василівна,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та інноваційного провайдингу;
Європейський університет;
Денисенко Микола Павлович,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та підприємництва;
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Забезпечення економічного розвитку України в умовах російсько-української війни значною мірою залежить від ефективного функціонування усіх елементів соціально-економічної системи та має пряму залежність від рівня економічної безпеки держави. Повномасштабне вторгнення росії в Україну призвело до великих людських жертв, масового переміщення населення та значного пошкодження інфраструктури. Величезним був також вплив на економічну активність: реальний ВВП різко скоротився, інфляція суттєво зросла, торгівля була серйозно порушена, а бюджетний дефіцит зріс до безпрецедентного рівня [1].

Такі негативні тенденції та викликані повномасштабним вторгненням росії в Україну диспропорції в розвитку вітчизняної економіки справляють негативний вплив на економічну безпеку держави, забезпечення якої має здійснюватися як складова національної безпеки держави, що потребує орієнтації на стратегічні напрями її розвитку [2] та забезпечення належного її рівня, що досягається здійсненням єдиної державної політики, підкріпленої системою скоординованих заходів, адекватних внутрішнім та зовнішнім загрозам [2-5].

Ситуація, що склалася в економіці України характерна для усіх сфер економіки, а особливо – інвестиційної. Це значною мірою стало наслідком руйнівних дій агресора в російсько-українській війні, а також продовженням тенденцій та диспропорцій, що склалися в інвестиційній сфері (результат інвестиційної політики держави).

Зазначене загалом свідчить про доцільність та нагальність покращення інвестиційного клімату держави, підвищення рівня її економічної безпеки, і, як результат, – забезпечення висхідного тренду економічного зростання України, сприяти чому, не в останню чергу, може використання досвіду розвинених країн світу у сфері управління їх інвестиційною діяльністю [6].

У цьому контексті актуальним та таким, що має практичну цінність є використання на теренах України заходів, що передбачають наряду з іншим реалізацію інвестиційно політики. Розвинені країни світу використовують різні стратегії інвестиційного розвитку, які зарекомендували себе як такі, що сприяють підвищенню ефективності реалізації інвестиційної політики. Серед

таких стратегій найпоширенішими є [7]:

1. Активного втручання (поширена в Японії). Держава прямо бере участь у реалізації інвестиційних програм через державний сектор економіки, та побічно через інституції й сприяє активному фінансовому забезпеченню, надає суттєві пільги як підприємницьким структурам, так і закладам вищої освіти, що самостійно виконують НДДКР.

2. Децентралізованого регулювання (отримала найбільше розповсюдження у США та Великобританії). Держава більш опосередковано бере участь в інвестиційному розвитку організацій та суб'єктів господарювання, використовує податкові й інші стимули та створює сприятливі правові, інвестиційні та техніко-економічні умови для цієї діяльності.

3. Змішана стратегія (розповсюджена у Франції, Швеції), у тих країнах, де потужний державний сектор, відносно якого держава проводить активну інвестиційну політику, пряме та непряме регулювання. Для приватного сектора використовується переважно стратегія децентралізованого регулювання.

В Україні спостерігаються окремі риси кожної стратегії, однак в чистому вигляді вони не використовувалися. Держава здійснює управління інвестиційною діяльністю шляхом реалізації інвестиційної політики, яка, у свою чергу, базується на законодавчих, нормативних актах й заходах, що сприяють покращенню інвестиційного клімату у країні, що формується під впливом низки чинників, основними з яких є:

- передбачуваний темп інфляції;
- ставка проценту на ринку;
- ризики, пов'язані із законодавчими регуляторними й податковими нормами [7].

Зазначені зовнішні чинники опосередковано, а почасти й безпосередньо, сприяють дестабілізації економічної ситуації в країні (негативний вплив яких лише зростає в сучасних умовах війни), підсилюють деструктивну дію внутрішніх чинників, що знаходить прояв як у зниженні рівня інноваційної активності суб'єктів господарювання (обсягів виробництва, реалізації продукції, погіршенні їх фінансово-економічних результатів тощо), так і переноситься на рівень держави та сприяє зниженню рівня її економічної безпеки. Складна ситуація у сфері фінансування науково-дослідницької діяльності на рівні країни негативно впливає на стан економічної безпеки держави в цілому та сприяє породженню загроз їй та національній безпеці. До основних з таких загроз можна віднести [8]:

- неефективність державної інвестиційно-інноваційної політики та механізмів стимулювання інноваційної діяльності;
- недосконалість механізмів захисту прав інтелектуальної власності;
- низька конкурентоспроможність продукції;
- слабкий внутрішній попит на підготовку науково-технічних кадрів для забезпечення потреб сучасної економіки.

Високі темпи економічного зростання у світі сьогодні забезпечуються

за рахунок впровадження нових технологій та інновацій, розроблення і виробництва сучасних видів продукції й послуг.

Зазначені чинники в умовах російсько-української війни виступають у якості загроз економічній безпеці держави у контексті управління нею, нівелювання чи принаймні зменшення негативного впливу яких можливе за рахунок розроблення та реалізації комплексу заходів, що сприяли б активізації інвестиційно-інноваційної діяльності на всіх рівнях управління [9] та пришвидшенню перемоги над агресором й подальшому розквіту економіки України в післявоєнний період.

Реалізація зазначеного може бути досягнена, зокрема шляхом:

1) стимулювання реалізації науково-технічних розробок з використанням досвіду розвинених країн світу у результаті консолідації збережених елементів інноваційної інфраструктури та активізації участі держави у цій сфері задля здійснення ефективного державно-приватного партнерства, об'єднання всіх регіональних ресурсів (державного й регіонального бюджетів, банків та підприємств) задля підвищення рівня економічної безпеки держави на інноваційних засадах [10-12];

2) активізації участі держави з практичним використанням окремих елементів стратегій: а) активного втручання, яке полягає у активній участі держави у реалізації інвестиційних програм через державний сектор економіки та надання пільг в оподаткуванні суб'єктам господарювання й закладам вищої освіти при виконанні науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт; б) змішаної стратегії, що полягає в участі держави, яка, у свою чергу, має проявлятися у прямому регулюванні та контролі за результативністю реалізації інвестиційної політики, зокрема й щодо її використання на рівні регіонів та секторів економіки.

Список використаних джерел

1. Аналітичний портал. Слово і діло. Скорочення ВВП та безпрецедентний дефіцит бюджету: у МВФ оцінили наслідки війни для економіки України. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/10/20/novyna/ekonomika/skorochennya-vvp-ta-bezprecedentnyj-deficyt-byudzhetu-mvf-oczinyly-naslidky-vijny-ekonomiky-ukrayiny>
2. Денисенко М. П., Бреус С. В. Основні підходи до характеристики безпеки як категорії. Science and Global Studies: Abstracts of scientific papers of V International Scientific Conference (Prague, Czech Republic, December 30, 2020) / Financial And Economic Scientific Union, 2020. 72 p. P. 24-27.
3. Денисенко М. П., Бреус С. В. Характеристика поняття «економічна безпека» як категорії. Теорія і практика діяльності підприємств: монографія : в 2 т. Т. 1 / Нац. металург. академія України; за заг. ред. Л. М. Савчук, Л. М. Бандоріної. Дніпро : Пороги, 2017. 472 с. С. 131–146.
4. Бреус С. В. Економічна безпека як категорія. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. 2017. № 12. С. 140–149.
5. Бреус С. В. Управління економічною безпекою системи вітчизняних

закладів вищої освіти : монографія. – Київ : КНУТД, 2019. 400 с.

6. Денисенко М. П., Бреус С. В. Світовий досвід управління інвестиційною діяльністю та перспективи його впровадження на теренах України. The driving force of science and trends in its development: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the I International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 1), January 29, 2021. Coventry, United Kingdom: European Scientific Platform. 2021. С. 30-32.
7. Кравчун О. С. Механізми державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Теорія та практика державного управління. 2012. Вип. 3 (38). С. 323-332.
8. Ревак І. О. Інформаційна база оцінювання науково-технологічної безпеки України. Актуальні проблеми економіки. 2010. № 10 (112). С. 247-254.
9. Denysenko M. P., Breus, S. V. Economic reproduction of the state on an innovative basis. The XII International Scientific and Practical Conference «Actual priorities of modern science, education and practice», March 29 – April 01, 2022, Paris, France. 2022. 893 p. P. 180-184.
10. Прантенко Г. Комерціалізація технологій у сучасних умовах. URL: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=31888
11. Денисенко М. П., Бреус С. В. Підвищення рівня економічної безпеки держави на інноваційних засадах. The XXIII International Science Conference «Theory, practice and science», April 27 – 30, 2021, Tokyo, Japan, 2021. 493 p. P. 103-108.
12. Денисенко М. П., Бреус С. В. Innovation in corporate governance. 2nd International Conference on corporation management. URL: <https://conf.scnchub.com/index.php/ICCM/ICCM-2022/paper/view/362>